

AISTIJANA
AJASSA

—

KUMPPANINA
KEHITTÄMISESSÄ
2014–2020

Keskipiste-Leader ry
Kehittämisstrategia

LEADER

Keskipiste

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
2. STRATEGIAN KATTAMA KOHDEALUE JA VÄESTÖMÄÄRÄ	5
3. STRATEGIAPROSESSIN KUVAUS JA ANALYYSI ALUEEN KEHITTÄMISTARPEISTA	7
3.1. Toiminta aiemmillä ohjelmakausilla	7
3.2. Ohjelmakauden 2007–2013 arviointi	7
3.3. Strategiaproessin kuvaus	8
4. STRATEGIAN KUVAUS JA TAVOITTEET	11
4.1. Strategiset painopisteet	12
4.2. Tuotos- ja tulostavoitteet	13
4.3. Yhteensovitus ja työnjako muiden rahastojen ja strategioiden suhteen	16
4.3.1. ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien välinen työnjako	16
4.3.2. Työnjako yhteisen strategiakehyksen muiden rahastojen kanssa	17
5. TOIMINTASUUNNITELMA	18
5.1. Strategian painopisteiden käytännön toteutus	18
5.2. Aktivointi- ja oppimissuunnitelma	20
5.3. Tiedotus- ja yhteistyösuunnitelma	21
6. STRATEGIAN HALLINTO JA SEURANTA	25
7. STRATEGIAN RAHOITUSUUNNITELMA	26

*Kuvat:
Keskipiste-Leader ry, Maaseutu.fi-kuvapankki ja
Northern Stories / Arto Nybacka (siuu 3)*

1. JOHDANTO

Paikallisen kehittämistyön suunta on muuttunut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Ylhäältä alaspäin tapahtuvasta ohjauksesta on siirrytty omaehtoiseen ruohonjuuritason kehittämiseen. Leader-toimintatapa on ollut tämän suunnanmuutoksen mahdollistaja, sosiaalinen innovaatio. Kuluneiden kolmen EU-ohjelmakauden tulokset puhuvat puolestaan: Paikallinen ruohonjuuritason toiminta on osoittanut voimansa. Pienellä panostuksella saadaan toimijat tekemään yhdessä uusia ja alueen kannalta tarpeellisia asioita. Rahallinen panostus houkuttaa ja koukuttaa tekemään yhdessä. Ja yhdessä tekemisestä kasvaa aina uutta ja ajan mittaan suurta.

Paikalliset kehittämissuhteet eli Leader-ryhmät ovat löytäneet paikkansa alueidensa kehittäjinä. Leaderiin kuuluva kolmikantainen hallintopohja eli yksityisten kansalaisten, yhteisöjen ja julkisen sektorin tasapuolinen edustus on tuonut voimaa ja merkittävää osaamista kehittämisyhdistysten hallintoon. Leader-toimintatapa yhdistää alueen osajia sekä tekemään että levittämään osaamista. Yritysten tukeminen, yhteisöjen kehittäminen sekä toimijoiden aktivointi, neuvonta ja innostaminen ovat osoittautuneet välttämättömiksi tavoiksi paikallisten toimijoiden kehittämistyön onnistumisen takaajina.

”Yhdessä tekemisestä kasvaa aina uutta ja ajan mittaan suurta”

Tämä strategia vuosille 2014–2020 kokoaa Keskipiste-Leader ry:n tulevaisuuden toimintatavat ja vision sekä keinot niiden toteuttamiseen. Keskipiste-Leaderin työ nojaa alueen vahvuuksiin eli suureen nuorten ikäluokkaan, aktiivisiin yrityksiin ja tulevaisuuteen katsoviin yhteisöihin. Kehittämistyön punainen lanka on “Nuoret yrittämään – Yhteisöt kehittämään”.

Alueen asukkailta ja toimijoilta kerätyt ajatukset ja kehittämistoiveet on tiivistetty strategian painopisteiksi:

- 1. Yrittäjyyden edistäminen**
- 2. Paikallisyhteisöt ja lähidemokratia**
- 3. Nuoret voimavarana**

Läpileikkaavina teemoina ovat kokeilukulttuuri ja innovaatiot, kansainvälisyys sekä luonto, ympäristö ja ilmastonmuutos. Tämän strategian toimintasuunnitelmassa esitetään konkreettisia toimenpiteitä ja uusia tapoja näiden teemojen ratkaisemiseksi.

Monirahastoisuus on Leader-tyyppisen paikallisen kehittämisen edellytys, jota Euroopan tason linjaukset

tukevat. Keskipiste-Leader hyödyntää rahasto-ohjelmien lisäksi omia paikallisesti valmistettuja hanke-rahoitusvälineitä kansallista rahoitusta hyödyntäen. Maakunnallisen ja valtakunnallisen yhteistyön kautta haetaan valmiuksia myös erillisten eurooppalaisten rahoitusvälineiden innovatiiviseen hyödyntämiseen.

Omien paikallisten strategioiden lisäksi Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmät ovat laatineet yhteisen “Pohjois-Pohjanmaan paikallisen kehittämisen strategia 2014–2020” asiakirjan. Strategia linjaa ryhmien yhteisiä painopisteitä ja luo edellytyksiä entistä tiiviimmälle yhteistyölle. Yhteinen strategia myös täydentää kunkin Leader-ryhmän omaa paikallista kehittämissuunnitelmaa.

Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta siihen voi valmistautua. Tämä strategia luo suuntaviivat alueemme paikalliselle kehittämiselle. Yhdessä matka on helpompaa ja kohdata haasteita, kiitos siitä teille, alueen asukkaat ja toimijat!

2. STRATEGIAN KATTAMA KOHDEALUE JA VÄESTÖMÄÄRÄ

Keskipiste-Leader ry:n toimialue ohjelmakaudelle 2014–2020 muodostuu kahdeksan kunnan eli Haapajärven, Haapaveden, Kärämäen, Nivalan, Pyhäjärven, Pyhännän, Reisjärven sekä Siikalatvan alueista. Siikalatvan kunta kuuluu ohjelmakaudella 2014–2020 kokonaisuudessaan Keskipiste-Leaderin alueeseen eli Rantsilan pitäjää siirtyy Nousevan Rannikkoseutu ry:n alueesta Keskipiste-Leader ry:n alueeksi.

Pohjois-Pohjanmaan eteläosaan sijoittuvalla alueella on neljä maaseutukaupunkia ja neljä kuntaa, jotka muodostavat kaksi seutukuntaa: Nivala-Haapajärven ja Haapaveden-Siikalatvan seutukunnat. Uuden maa-

seutuluokituksen mukaan alue on sekä ydinmaaseutua että harvaan asuttua maaseutua.

Asukkaita alueella on noin 45 000. Väestömäärä on laskenut 4,2 % vuodesta 2005. Väki on nuorta, mutta asuu harvassa. Väestötiheys Keskipiste-Leaderin alueella on 6 asukasta/km², kun maakunnan keskimääräinen väestötiheys on 11 as/km² ja koko maan 18 as/km². Kun maaseudulla tarkoitetaan haja-asutusalueita ja alle 500 asukkaan taajamia, vuonna 2010 maaseudulla asuvien osuus oli koko maassa 17,2 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 20,5 %. Keskipiste-Leaderin alueella maaseudulla asuvien osuus on huomattavasti suurempi eli 47,3 % koko alueen väestöstä.

Väestön ikärakenne v. 2011 (Tilastokeskus)	0–14-vuotiaat	15–64-vuotiaat	yli 65-vuotiaat
Keskipiste-Leaderin alue	20%	60%	20%

Vuonna 2010 työvoimaan kuuluvia oli noin 41 % väestöstä, alueen työttömyysaste oli koko maan tasalla eli noin 10,3. Kuten koko maassa, palvelut ovat suurin työllistäjä Keskipiste-Leaderin alueella. Koko maahan verrattuna alkutuotannon osuus korostuu, myös jalostustyöpaikkoja on suhteellisesti enemmän kuin maassa keskimäärin. Keskipiste-Leaderin alueel-

la, kuten koko maassa, painottuvat yhteiskunnalliset palvelut, kuten terveyspalvelut ja koulutus. Maa- ja metsätalous on alueella selvästi vahvemmassa asemassa kuin maassa keskimäärin. Sen sijaan etenkin ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä hallinto ovat alueella muuta maata vähäisemmässä asemassa.

Työpaikat toimialoittain v. 2009 (Tilastokeskus)	Alkutuotanto	Jalostus	Palvelut
Keskipiste-Leaderin alue	18 %	26,5 %	54,2 %

Suurin osa alueen asukkaista on suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon, mutta tutkinnon suorittaneiden määrässä jäädään kuitenkin maan

keskiarvon alapuolelle (67 %). Keskiasteen tutkinnon suorittaneiden osuuksissa ollaan koko maan arvojen yläpuolella.

Tutkinnon suorittaneet yli 14-vuotiaat v. 2010 (Tilastokeskus)	Tutkinnon suorittaneet	Keskiaste	Korkea-aste
Keskipiste-Leaderin alue	60 %	45 %	16 %

Aluetta on kuvattu tarkemmin ”Pohjois-Pohjanmaan paikallinen kehittäminen 2014–2020” -strategiassa

yhdessä muiden Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien kanssa.

3. STRATEGIAPROSESSIN KUVAUS JA ANALYYSI ALUEEN KEHITTÄMISTARPEISTA

3.1. TOIMINTA AIEMMILLA OHJELMAKAUSILLA

Keskipiste-Leader ry on toiminut maaseudun kehittämissyöryhdyksenä ja Leader-ohjelmien toteuttajana vuodesta 1996 lähtien eli koko Suomen EU-jäsenyyden ajan. Nyt valmistuva strategia on järjestyksessään neljäs alueen kehittämissuohjelma. Toiminta on

laajentunut vuosien varrella ja kaudella 2007–2013 Maaseuturahaston Leader-toiminnan, kalatalousrahaston ja oman Nuorisoleader rahoituksen volyyymi on ollut julkisen rahoituksen osalta yli seitsemän miljoonaa euroa.

Taulukko rahoituksesta ja hankemääristä aiemmillä ohjelmakausilla 1996–1999 (LEADER II), 2000–2006 (LEADER+) ja 2007–2013 (Maaseuturahasto) LEADER-toiminnassa.

OHJELMAKAUSI	RAHOITUS (julkinen + yksityinen)	HANKEMÄÄRÄ yritys + hanketuki kpl	TYÖPAIKAT uudet + säilytetyt, htv	YRITYKSET kpl
1996–1999	4 000 000 €	150	70	30
2000–2006	8 000 000 €	200	130	40
2007–2013*	12 000 000 €	318 + 128 Nuorisoleader	160	90

*ennuste

3.2. OHJELMAKAUDEN 2007–2013 ARVIOINTI

Keskipiste-Leaderin toimintaa arviointiin kevään 2012 aikana Oulun yliopiston Kajaanin kehittämiskeskuksen toimesta. Arvioinnin perusteella Keskipiste-Leaderin keskeisimmät onnistumiset ohjelmakaudella 2007–2013 ovat olleet rahoitettujen hanke- ja yritystukien hyvät tulokset ja nuorten onnistunut aktivointi. Rahoitetut hankkeet ovat olleet monipuolisia ja tukeneet yritysten toimintaa. Aktiivinen hanketoiminta on vahvistanut alueen sosiaalista pääomaa. Yritystukien avulla on edistetty uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä. Kehittämishankkeet ovat lisänneet alueen vetovoimaisuutta, parantaneet osaamisen tasoa sekä aktivoineet nuoria. Kansainvälisyys ei ole tavoitellulla tavalla korostunut rahoituksissa hankkeissa. Keskipiste-Leaderin toiminnan keskeinen lisäarvo tulee työntekijöiden asiantuntevasta toiminnasta, jolla he tukevat hakijoita ja hankkeiden toteutusta.

Syksyllä 2013 Oulun yliopiston alainen Oulun Eteläisen instituutti teki ulkoisen arvioinnin Keskipiste-Leaderin yritystukien vaikuttavuudesta. Arviointi kohdistettiin vuosina 2005–2009 yritystukea saaneisiin yrityksiin. Vaikuttavuusarvioinnin tulosten mukaan Keskipiste-Leaderin yritystukiprosessia pidettiin onnistuneena. Tuensaajat olivat tyytyväisiä Keskipiste-Leaderin palveluun ja asiakaslähtöisyyteen. Vähiten positiivisia kokemuksia liitettiin hakuprosessin vaatimaan paperityöhön ja asiakirjoihin. Yritystuella hakuvaiheessa asetetut tavoitteet oli tuensaajien näkemysten mukaan saavutettu hyvin. Lisäksi suurin osa yrittäjistä piti yritystukea kokonaisuutena hyvin tai erittäin hyvin onnistuneena. Tulosten perusteella yritystuen tärkein ominaisuus tuen saajille on ollut sen rohkaiseva, kannustava ja täydentävä merkitys. Suurimmat vaikutukset saadulla yritystuella koettiin olleen motivaatioon yrittäjänä toimimisessa sekä

yrittäjän tulevaisuudenuskoon. Tuki on poistanut epävarmuutta ja esim. madaltanut kynnystä aloittaa yritystoimintaa.

Arviointien perusteella hanketoimijat kokevat hankkeisiin liittyvän byrokratian liialliseksi ja hanketoteutusta hidastavaksi. Päätösten, erityisesti maksatusten, viipyminen heikentää hankkeiden tuloksellisuutta. Keskipiste-Leaderin oma Nuoriso-Leader rahoitusväline on osoittautunut toimivaksi ja tulokselliseksi tavaksi nuorten omien kehittämiskohteiden ja -ideoiden toteuttamiseen. Hanketoimijoille ja yrityksille ”vierellä kulkeminen” ja neuvonta ovat juuri sitä mitä toimijat Leaderilta odottavat. Pienet paikalliset toimijat ja yritykset odottavat saavansa apua nopeasti ja läheltä, olipa kyseessä hankkeen toteutukseen tai hallinnointiin liittyvät asiat.

3.3. STRATEGIAPROSESSIN KUVAUS

Keskeinen rooli kehittämistarpeiden määrittämisessä on ollut alueen asukkailla ja toimijoilla. Keskipiste-Leader keräsi ajatuksia ja toiveita ”Uusien mahdollisuuksien maaseutu” -kiertueella syksyllä 2012. Jokaisessa alueen kahdeksassa kunnassa järjestetyssä illlassa mietittiin mielikuvatyöpajojen avulla, miltä oma kotikylä, -kunta ja Keskipiste-Leaderin alue voisi

Päätyneellä ohjelmakaudella 2007–2013 kehitys on ollut täysin väärän suuntainen, kun sekä pienet että isot hankkeet käyvät läpi saman pikkutarkan tarkastusseulan sekä päätös että maksatusvaiheessa.

”Kehittämishankkeet ovat lisänneet alueen vetovoimaisuutta, parantaneet osaamisen tasoa sekä aktivoineet nuoria.”

Pienille hankkeille pitää selkeästi olla oma kevyempi ja nopeampi malli. Hankkeiden seuranta pitää perustua toiminnan onnistumiseen eikä pelkästään täsmälleen toteutuvien kustannusten seurantaan. Kokeilukulttuuri ja innovaatiot ovat kehittämisen ehdoton lähtökohta. Riskinottoa ja kokeilemistä on voitava tukea hanketoiminnalla. Täysin ennalta suunniteltujen asioiden toteuttaminen hankerahalla ei ole oikeaa kehittämistä. Epäonnistuminen on sallittava, sillä yritys ja erehdys on monen merkittävän asian syntymisen edellytys.

näyttää v. 2020. Työpajoissa nousseista ajatuksista poimittiin tärkeimpiä kehittämistarpeita strategiatyön tueksi. Kaikille avoimiin työpajoihin kutsuttiin lehti-ilmoittelun, nettisivujen ja Facebook-tapahtumien lisäksi henkilökohtaisesti aktiivisia toimijoita ja yhteistyökumppaneita mm. kyläyhdistyksistä, kotiseutuseuroista, nuoriso- ja kulttuuriyhdistyksistä,

ProAgriasta ja MTK:sta sekä yrittäjäyhdistyksistä. Kutsu lähetettiin myös kuntien virkamiehille ja toimihenkilöille mm. maaseutuasioista ja kehittämisestä vastaaville, kulttuurin-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimille sekä valtuutetuille.

Kiertueen lisäksi järjestettiin kaksi erityisesti sidosryhmille suunnattua strategiatyöpajaa Nivalassa. Työpajojen vetäjänä toimi Suomen Aluetutkimus FAR ja niissä keskityttiin mm. arvioimaan nykyisen ohjelmakauden onnistumisia sekä tulevan ohjelmakauden mahdollisuuksia, arvopohjaa ja painopistealueita.

Keskipiste-Leaderin hallituksen strategiatyö käynnistyi kehittämispäivällä syksyllä 2012, jolloin työpajojen ja keskustelujen kautta luotiin ensimmäisiä suuntaviivoja tulevaan strategiaan. Hallitus on työstänyt tulevaa ohjelmakautta useammassa kehittämispäivässä ja työpajoissa syksyn 2012 sekä kevään 2013 ja 2014 aikana. Strategi- aluonnosta on käsitelty hallituksen kokousten lisäksi myös yhdistyksen kevätkokouksessa 2013 ja 2014.

Keväällä 2013 jalkauduttiin myös alueen oppilaitoksiin ja nuorten tapahtumiin, joissa erityisesti nuorten ideoita ja toiveita saatiin esille mielikuvatyöpaja- ja kyläkarttamenetelmiä käyttäen. Kehittämistarpeita ja konkreettisia toimenpide- ehdotuksia saatiin lisäksi Keskipiste-Leaderin netti- ja Facebook-sivuilla julkaistusta sähköisestä kyselystä, johon pystyi vastaamaan nimettömänä maaliskuuhun 2013.

Kevään 2013 aikana tavattiin myös alueen kuntien valtuustot ja kunnat tekivät sitoumukset kuntarahasta ohjelmakaudelle 2014–2020.

Työpajoja ja kuulemistilaisuuksia järjestettiin yhteensä 14 kpl. Kehittämistarpeiden kartoittamiseen osallistui yhteensä 410 henkeä. Keskeisiltä sidosryhmiltä pyydettiin lausuntoa strategiasta syksyllä 2013. Lausunnoissa strategian painopisteitä pidettiin hyvinä sekä alueen ja toimijoiden kannalta osuvasti valittuina.

Alueen asukkailta, toimijoilta, kunnilta ja lukuisilta sidosryhmiltä kerättyä materiaalia on käytetty pohjana Keskipiste-Leaderin alueen kehittämisen SWOT-analyyssissä (s. 10). SWOT-analyyssissä esille tulleet vahvuudet ja mahdollisuudet on nostettu strategiassa kehittämisen painopisteiksi. Toimintasuunnitelmassa esitetään konkreettisia toimenpiteitä ja uusia tapoja näiden teemojen edistämiseen. Toimintasuunnitelmassa haetaan myös ratkaisuja alueella tunnistettuihin heikkouksiin ja esille nousseisiin uhkakuviin.

Vahvuudet

- Yrittäjyys, aktiiviset pienyritykset, teollisuus
- Nuorten maakunta, nuorten aktiivisuus,
- Nuoriso-Leader
- Talkoohenki, yhteisöllisyys, yhteistyö, verkostot
- Puhdas ja monimuotoinen luonto, turvallinen ja virikkeellinen ympäristö
- Asiantunteva, luotettu, kehittävä, tuloksellinen Leader-toiminta
- Rohkeus toimia eri tavalla, riskinotto-kyky, valmius itsenäiseen ja vahvaan kehittämiseen

Mahdollisuudet

- Kysyntälähtöinen maaseudun kehittäminen, uudistuva maaseutu
 - Luonnon hyödyntäminen elinkeino- ja matkailutoiminnassa, hyvinvointia luonnosta, Green Care
 - Monipuoliset harrastusmahdollisuudet
 - Paikalliset ja omaleimaiset lähipalvelut, lähituotteet ja lähielintarvikkeet, kylien liiketoiminta, ikäväestölle luotavat uudet palvelut ja virkistyspalvelut työllistävät
 - Paluumuutto, maahanmuutto, kylien tonttitarjonta
- Nuorten yritteliäisyys
- Kehittäjän ja aistijan roolin vahvistaminen
 - Irtiotto, uuden suunnan ottaminen, itsenäinen ote
 - Kokeilukulttuuri, uudet ja rohkeat ratkaisut
 - Laaja rahoituspohja
- Uusi projektiluontoinen yhteisötoiminta, osallisuuden ja vaikuttamisen tunne, pienessä suuremman alku
 - Kulttuuri- ja tapahtumatoiminta
 - Kansainvälisyys

Heikkoudet

- Kansainvälinen kehittämistoiminta näkömätöntä
- Majoitustilojen ja matkailupalvelujen puute
- Väestön ikääntyminen
- Pienten kehittämistoimien puute mm. liian raskaan byrokratian vuoksi
- Tiedotuksen ja vuoropuhelun riittämättömyys alueen toimijoiden kanssa (rahoitus/kehittämismahdollisuudet)
- Yksipuolinen, virallinen rooli rahoittajana innovatiivisen kehittämistoiminnan esteenä?

Uhat

- Uusien yhdistys- ja kylätoimijoiden löytäminen vaikeaa, hanketoimijoiden ammatimaistuminen
- Perinteisten maa- ja metsätalouselinkeinojen katoaminen
- Asuminen/muutto ei mahdollista tai houkuttelevaa joko toimeentulon tai viihtyvyyden puutteen takia
- Resurssipula, yksipuolinen rahoitus, yritysrahoitusmahdollisuuden heikentyminen
- Leaderin roolin muuttuminen pelkästään neuvontaan

VISIO KESKIPISTE-LEADERIN ALUEESTA 2020

Keskipiste-Leader on Suomen vahvimpia paikalliskehittäjiä, joka rohkean kokeilukulttuurin ja uusien innovaatioiden kautta luo alueelle työmahdollisuuksia, yrittäjyyttä ja elinvoimaa.

Kansainvälistyvät nuoret ja paikallisyhteisöt ovat merkittävässä asemassa alueen kehittämisessä.

”Joustavaa ja paikallista Leaderin kautta tapahtuvaa yritysten tukemista tarvitaan ehdottomasti myös jatkossa”

4. STRATEGIAN KUVAUS JA TAVOITTEET

Keskipiste-Leaderin strategiset tavoitteet perustuvat aiemman toiminnan kokemukseen ja onnistumisiin sekä alueen toimijoiden ohjelmatyössä esittämiin tarpeisiin. Yritystoiminta on alueella aktiivista ja yrittäjien usko ja halu investoida tulevaisuuteen ja kehittämiseen on aina ollut vahva. Keskipiste-Leader on ollut voimakkaasti mukana tukemassa alueen yrityksiä niin perustamisvaiheessa kuin laajentumisprosessissa. Keskipiste-Leader on ollut kaudella 2007–2013 Suomen johtava Leader-ryhmä myönnettyjen yritystukien määrän osalta. Joustavaa ja paikallista Leaderin kautta tapahtuvaa yritysten tukemista tarvitaan ehdottomasti myös jatkossa. Innovatiivisten ja riskipitoistenkin yritysten tukeminen kuuluu Leader-toimintaan ja lisäksi paikalliset yritykset tarvitsevat lähellä olevaa tukea toimenpiteidensä toteuttamiseen.

Elinkeinotoiminnan rinnalla on kulkenut yhteisöjen kehittäminen. Hanketoiminta on tähdännyt alueen elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen pääoman kasvattamiseen yhteisöjen toiminnan kehittämisen kautta. Alueella on paljon lapsia ja nuoria, joten nuorisotoiminnan tukeminen on vuosien varrella nähty yhä keskeisemmäksi tekijäksi tulevaisuuden rakentamisessa. Alueelta puuttuu kansainvälistä osaamista niin yritysten kuin yhteisöjen osalta. Nuoret ovat mahdollisuus kehittää tätä osaamisvajetta tulevaisuudessa.

”Erityisesti nuoria pyritään houkuttelemaan yhteiseen tekemiseen projektikansalaisuuden avulla”

Kaavio 1. Keskipiste-Leaderin strategiset painopisteet, teemat ja tavoitteet 2014–2020.

4.1. STRATEGISET PAINOPISTEET

Ohjelmityön perusteella Keskipiste-Leaderin strategiseksi painopisteeksi kaudelle 2014–2020 on asetettu:

1. **Yrittäjyyden edistäminen**
2. **Paikallisyhteisöt ja lähidemokratia**
3. **Nuoret voimavarana**

Läpileikkaavina teemoina ovat kokeilukulttuuri ja innovaatiot, kansainvälisyys sekä luonto, ympäristö ja ilmastonmuutos. Painopisteiden ja teemojen kautta tavoitellaan asukkaille ja toimijoille hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä alueen yleistä elinvoimaisuutta. Kaavio 1 kuvaa painopisteiden, teemojen ja tavoitteiden kokonaisuutta.

Yrittäjyyden alatavoitteita ovat mikroyritysten tukeminen, yhteisöjen liiketoiminnan edistäminen ja nuorten kasvattaminen yrittäjyyteen. Paikallisyhteisöt ja lähidemokratia painopisteiden alatavoitteita ovat kansalaisvaikuttamisen lisääminen muuttuvassa kuntarakenteessa sekä yhteisöjen toiminnan vahvis-

taminen taloudellisesti ja toiminnallisesti. Esimerkiksi lähiruuan ja lähienegian tuottaminen kuuluu sekä yrittäjyys että paikallisyhteisöt tavoitteisiin. Lähi tuotantoa tukemalla pyritään vastaamaan kasvaviin ilmastonmuutoshasteisiin. Alueen vahvuutena on puhdas ja monimuotoinen luonto, joten sen kestävä hyödyntäminen yritystoiminnassa, virkistyskäytössä sekä alueen asukkaiden hyvinvoinnissa lisätään.

Nuoret voimavarana painopisteen tavoitteena on saada nuoret osallistumaan ja sitoutumaan tekemisen kautta. Erityisesti nuoria pyritään houkuttelemaan yhteiseen tekemiseen projektikansalaisuuden avulla. Nykypäivän ihmiset ovat kiireisiä ja vapaa-aika on tiukalla, joten tarvitaan uusia keinoja sitouttaa ihmiset toimintaan. Vuosia kestäväan vapaaehtoiseen järjestötyöhön voi olla vaikea sitoutua, mutta projektiluonteiseen työhön, jossa on selkeä alku ja loppu, on mielekkäämpää tarttua. Tässä voisi olla hanketyöllä suuret mahdollisuudet jatkossa.

4.2. TUOTOS- JA TULOSTAVOITTEET

Yhdistyksen määrälliset tuotostavoitteet 2014–2020

	TAVOITE
Tilaisuuksien lukumäärä / osallistujien määrä, kpl	162/2500
(miehet/naiset, joista nuoret alle 35-v.)	1250/1250/500
Hallituksen kokoukset	50
Yhdistyksen vuosikokoukset	14
Hankekoulutustilaisuuksien lukumäärä	14
Aktivointitilaisuudet, joissa esitelty Leader- toimintaa	70
Koulutustilaisuudet	14
Yhdistyksen jäsenmäärä	250
Leader-toimiston käsittelemien hankehakemusten määrä, kpl	600
Rahoitettujen hankkeiden määrä, kpl	500
Yhteisöjen hankkeita	250
Yrityshankkeita	250
Investointihankkeita	200
Kehittämishankkeita, Joista:	300
- Nuoriso-Leader	150
- Yhteisö-Leader	50
- Teema-hanke	5
- Kansainvälisiä hankkeita	5
Yhdistyksen toimittamien lehtien, esitteiden tms. lukumäärä	10
Toiminnasta kertovat lehtileikkeet, haastattelut	700
Alueelliset tai valtakunnalliset työryhmät tms, joissa Keskipiste Leader edustettuna, kpl	10
Yhdistyksen perustamat teemaryhmät	5

Yhdistyksen laadulliset tuotostavoitteet 2014-2020

Yhdistyksen toiminta on avointa

- tiedottaminen ja viestintä, sosiaalisen median hyödyntäminen
- jäsenistön huomiointi
- kolmikantaperiaatteen toteutuminen

Yhdistyksen toiminta on tehokasta

- hankkeiden käsittelyaika
- hallituksen ja henkilöstön koulutus

Onnistuminen uusissa toimintatavoissa

- työ- ja teemaryhmätoiminta
- uusien hanketyyppien lanseeraus

Yhdistyksen määrälliset tulostavoitteet 2014-2020

	TAVOITE
Ohjelman/hankkeiden ansiosta syntyneet uudet työpaikat, htv (miehet/naiset, joista nuoret alle 35-v.)	100 50/50/15
Ohjelman/hankkeiden ansiosta säilyneet työpaikat, htv (miehet/naiset, joista nuoret alle 35-v.)	90 45/45/15
Hankkeiden toteutusaikainen työllistyvyys, htv (miehet/naiset, joista nuoret alle 35-v.)	40 20/20/15
Ohjelman/hankkeiden ansiosta syntyneet uudet yritykset, kpl	90
Uusien palveluiden/innovaatioiden lukumäärä, kpl (tuote-, palveluinnovaatiot ym.)	50
Hankkeiden järjestämien tilaisuuksien/osallistujien lukumäärä, kpl	1 500/25 000
Hankkeissa tehdyn talkootyön määrä tunteina	10 000
KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN TULOSTAVOITTEET	
Yhteistyössä mukana olleet organisaatiot/toimijaryhmät, kpl	20
-osallistujien lukumäärä (miehet/naiset, joista nuoret alle 35-v.)	50/50/20
EVS-henkilövaihdossa olleiden nuorten määrä (miehet/naiset)	10 5/5

Yhdistyksen laadulliset tulostavoitteet 2014-2020

Lisätään alueen vetovoimaisuutta

Edistetään innovaatioiden syntymahdollisuutta

Uusia toimijoita mukaan hanke- ja kehittämistyöhön

Tiedottaminen tehostuu

Edistetään omatoimisuutta alueella

Lisätään lähidemokratian vaikuttavuutta

Myönteiset vaikutukset nuorten aktivointiin

Edistetään taloudellista hyvinvointia

Positiivinen kehittämissilmäpiiri

Lisätään kulttuurista aktiivisuutta

Lisätään kansainvälistä vuorovaikutusta

Edistetään tasa-arvoa

Osaamisen taso nousee

Myönteiset ympäristö- ja ilmasto-vaikutukset

Edistetään lähiruuan, -palveluiden, -energian saatavuutta

Myönteiset sosiaaliset vaikutukset

Tuetaan kestävästä kehitystä

Maaseutuohjelmataason pakollisten indikaattoreiden lisäksi tavoitteena on, että kukin Leader-ryhmä voisi valita yhteisestä indikaattoripankista oman ryhmänsä tavoitteisiin sopivat indikaattorit, jotka sopivat kullekin hankkeelle. Näiden toteutumisesta Leader-ryhmä raportoisi vuosiraportteissaan, josta tiedot kerättäisiin koko ohjelman vuosiraporttiin. Leader-ryhmä voisi kerätä tiedot rahoittamiltaan hankkeilta siten, että toimittaisi päättyville hankkeille indikaattorilomakkeen, johon on valittu ne indikaattorit, jotka ovat tarkoituksenmukaisia juuri kyseiselle hankkeelle.

Nuorten saaminen mukaan kehittämistyöhön on keskeinen asia maaseudun elämän laadun ylläpitämisessä nyt ja tulevaisuudessa. Laadullisia tavoitteita voidaan johtaa suoraan myös ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista sekä tasa-arvovaikutuksista. Kestävän kehityksen ja tasa-arvon tukeminen näkyvät etenkin pyrkimyksenä alueen tasapuoliseen kehittämiseen. Nuoret ovat strategian tärkeä painopiste, mutta sukupuolisen tasa-arvon osalta alueellamme tarvitaan tukea niin naisten kuin miestenkin suhteen. Keskipiste-Leaderin alueella tasa-arvokysymys pai-

nottuukin enemmän alueelliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen tasa-arvoon kuin sukupuolten tai sukupolvien väliseen tasa-arvoon. Laadullisten tavoitteiden mittaamista kehitetään esimerkiksi sosiaalisen tilinpidon avulla.

Kestävän kehityksen edistäminen ja ympäristöasioista huolehtiminen ovat tärkeä osa Keskipiste-Leaderin strategiaa. Yritystoimintaan kohdentuvien toimenpiteiden tulisi vähentävää ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista. Yritysten tukemisessa tulee huomioida esimerkiksi lähienergian käytön edistäminen ja hiileneutraalin teknologian kehittäminen. Bioenergiaan liittyvät kehittämishankkeet ja alan yritystoiminnan tukeminen tuovat alueelle valtavasti mahdollisuuksia sekä ympäristönäkökulmasta että uusien innovaatioiden kehittämisessä.

”Kestävän kehityksen edistäminen ja ympäristöasioista huolehtiminen ovat tärkeä osa strategiaa”

4.3. YHTEENSOVITUS JA TYÖNJAKO MUIDEN RAHASTOJEN JA STRATEGIOIDEN SUHTEEN

Keskipiste-Leaderin strategia edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita älykkästä, kestävästä ja osallistavasta kasvusta. Strategian painopisteitä läpileikkaavat teemat on myös yhteen sovitettu yleisten horisontaalisten tavoitteiden eli innovaatioiden, ilmastonmuutoksen ja ympäristön kanssa. Manner-Suomen maaseutuohjelmassa kehittämisen prioriteetit on jaettu kuuteen osaan. Leader-rahoituksella toteutettavat hankkeet vastaavat ennen kaikkea

prioriteettiin 6: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen maaseutualueilla. Leader-toiminta tukee hyvin myös prioriteettia 1: Osaamisen ja innovaatioiden edistäminen. Leader-toimet voivat kohdistua myös neljään muuhun prioriteettiin. Teknisesti Leaderin kautta tuettavien toimien on toteutettava yhtä tai useampaa prioriteettia, mutta niiden ei tarvitse olla maaseutuohjelman toimenpiteiden mukaisia.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman prioriteetit:

1. Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen
2. Maatalouden kilpailukyyn ja maatilojen elinkelpoisuuden lisääminen
3. Elintarvike- ja non food -ketjun organisoitumisen ja riskienhallinnan edistäminen
4. Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen
5. Voimavarojen tehokkaan käytön sekä vähähiiliseen talouteen siirtymisen edistäminen
6. Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

4.3.1. ELY-KESKUKSEN JA LEADER-RYHMIEN VÄLINEN TYÖNJAKO

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Leader-ryhmät ovat tehneet yhteistyösopimuksen maaseuturahaston toimintaan liittyvästä työnjaosta (liite 1). Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on vastannut alueellisen maaseutustrategian ja Leader-ryhmät paikallisten maaseutustrategioiden valmistelusta. Leader-ryhmät ovat laatineet omien paikallisten strategioiden lisäksi ensimmäistä kertaa yhteisen ”Pohjois-Pohjanmaan paikallinen kehittäminen 2014–2020” -strategian. Koko maakunnan kattava alueanalyysi on kehittämistyön lähtökohdaksi, joka tiivistää toiminnan suuntaaviivat erityisesti kolmannen sektorin, pienyritysten ja muiden paikallisten ruohonjuuritason toimijoiden

osalta. Lisäksi yhteisellä strategialla luodaan pohjaa Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien entistä tiiviimmälle yhteistyölle.

Pääsääntönä maaseuturahaston hankerahoituksessa on, että ELY-keskus vastaa laajoista maakunnallisista kehittämishankkeista ja isojen yritysten tukemisesta. Leader-ryhmät tukevat paikallisia hankkeita ja uudenlaisia toimintatapoja edistäviä kokeiluhankkeita. Leader-yritykset keskittyvät pääosin aloittaviin ja pieniin 1–2 htv yrityksiin sekä uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen.

4.3.2. TYÖNJAKO YHTEISEN STRATEGIAKEHYKSEN MUIDEN RAHASTOJEN KANSSA

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) alueellinen suunnitelma sekä maaseutustrategia 2014–2020 täydentävät toisiinsa. Maantieteellisesti maaseuturahaston rahoitus on painottunut maaseutuluokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle – rakennerahastot puolestaan taajamiin ja kaupunkiin. Rahoituksen kohteena on yhteisiä toimialoja kuten maaseudun mikroyritysten kehittäminen, matkailu, bioenergian tuotanto ja palveluala sekä kulttuuri- ja ympäristötoimet.

Keskipiste-Leader ja muut Leader-ryhmät kehittävät alueitaan monirahastoisesta toimintamallin kautta. Rakennerahastojen EAKR ja ESR varoja käytetään joko Leader-ryhmien yhteishankkeiden kautta tai yksittäisten Leader-yhdistysten ja rakennerahastojen välisellä sopimuksella. Erityisen hyvin Leader-ryhmille sopii rakennerahastojen ohjelmaosiot, jotka koskevat

vähähiilisyyden tukemista ja sosiaalisen osallisuuden vahvistamista. Strategian valmisteluvaiheessa on varmistettu myös, ettei

maaseutuohjelma toimi päällekkäisesti kalatalousohjelman kanssa. Kalatalousohjelman rahoituksen turvin luodaan edellytyksiä ammattikalastukselle ja kalatalouden hoidolle. Kalatalousrahaston osalta Keskipiste-Leaderin alueesta Pyhäjärvi on osa Kainuun ja Koillismaan kalatalousohjelmaa 2014–2020.

”Leader-ryhmät kehittävät alueitaan monirahastoisesta toimintamallin kautta”

5. TOIMINTASUUNNITELMA

Keskipiste-Leaderin toiminta kolmella edellisellä ohjelmakaudella on ollut menestyksellistä. Saavutetut tulokset ovat olleet valtakunnan kärkitasoa ja Leader-yhdistys on saavuttanut omalla alueellaan luotettavan kumppanin ja kehittäjän aseman. Aiemmat onnistumiset on saavutettu toimimalla eri tavalla kuin muut ja hakemalla jatkuvasti uusia välineitä ja ratkaisuja paikalliskehit-

tämiseen. Hyvinä esimerkkeinä tästä ovat omalla kansallisella rahoituksella pyörítettävä Nuoriso-Leader, toiminta EVS-nuorisovaihto-ohjelman isäntä-organisaationa ja kokeilut Leader-hallituksen jäsenten uusia uria aukovasta työryhmätyöstä. Yhdistyksen kokouskäytännöissä on siirrytty sähköiseen asiointiin ja tiedottamisessa hyödynnetään entistä enemmän sähköisiä kanavia, kuten sosiaalista mediaa.

5.1. STRATEGIAN PAINOPISTEIDEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Keskipiste-Leaderin ulkoisessa arvioinnissa on nousut esiin kehittämistarpeita tiedottamisessa sekä kansainvälisyyden tukemisessa. Näitä asioita sekä

strategiaan valittuja painopisteitä teemalla ”Nuoret yrittämään – Yhteisöt kehittämään” tuetaan seuraavilla käytännön toimenpiteillä:

1. YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN

Pienyrittäjyys

- Pienyrittäjiä tuetaan yritystuen eri muodoilla, erityisesti innovaatioiden mahdollistamisella. Jos rahastojen välineet eivät sovellu niin pyritään kehittämään omaa kokeiluhankemallia.
- Edistetään yritysten yhteistyötä ja kansainvälistymistä.
- Tuetaan bioenergiaratkaisuja ja lähellä tuotettavaa energiaa kehittäviä yrityksiä.
- Edistetään lähiruuan ja muiden lähituotteiden jalostamista ja tuotekehittelyä.
- Tuetaan luonnon ja ympäristön kestävää hyödyntämistä liiketoiminnassa, kuten luontomatkoilua tai Green Care -toimintaa edistäviä kehittämistoimia.

Yhteisöjen liiketoiminta

- Kannustetaan yhteisöjä liiketoiminnan kokeiluun palveluiden tuottajana.
- Luodaan pilottikylien avulla malleja yhteiskunnallisen yrittäjyyden, osuuskuntatoiminnan ja sopimuksellisuuden toteuttamiseksi.

Nuorten yritteliäisyys

- Edistetään nuorten yrittäjyyttä yritystuen avulla, kehittämällä Nuoriso-Leader välinettä nuorten yrittäjyyskokeiluihin sekä edistämällä yrittäjyyskasvatukseen liittyvää hanketoimintaa.

2. PAIKALLISYHTEISÖT JA LÄHIDEMOKRATIA

Sosiaalinen pääoma

- Edistetään yhteisöjen kehittämistoimintaa hanketyön välineillä sekä ottamalla käyttöön yhdistysten pienet hankkeet mahdollistavat teemahankkeet ja omana välineenä Yhteisö-Leader.
- Lisätään pieniä paikallisia kehittämistoimia ja vahvistetaan Leaderin asiakastyytyvää uusilla yksinkertaisilla hankemalleilla ja tehokkaalla tiedottamisella.
- Tuetaan kyliä ja muita yhteisöjä alueen elämänlaadun ja viihtyisyyden parantamiseksi sekä sosiaalisen pääoman lisäämiseksi esimerkiksi kyläaktivaattori-toiminnan avulla.
- Kannustetaan yhteisöjä kansainväliseen yhteistyöhön ja hyödyntämään esim. EVS-ohjelmaa.
- Lisätään alueen asukkaiden hyvinvointia ja viihtyisyyttä monipuolisten reitistö- ja virkistysaluehankkeiden avulla. Tuetaan kulttuurin ja paikallisen tapahtumatuotannon kehittämistä.

Kansalaisvaikuttaminen

- Edistetään kylien ja kuntien uudenlaista yhteistyötä ja luodaan välineitä uudenlaisen lähidemokratian toteuttamiseen.
- Tuetaan uusien toimintatapojen kehittelyä maaseutualueiden palveluiden järjestämiseen.
- Kehitetään sähköistä asiointia ja tehostetaan tiedottamista erityisesti sosiaalisen median kautta mikä vahvistaa yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.

Lähiuotanto

- Kannustetaan yhteisöjä, yrityksiä ja julkista tahoa rohkeaan ja uudenlaiseen yhteistyöhön paikallisten palveluiden lisäämiseksi ja siten yhteisöllisyyden lisäämiseksi.

3. NUORET VOIMAVARANA

Osallistuminen

- Aktivoidaan nuoria mukaan kehittämistyöhön Nuoriso-Leaderin avulla.
- Tuetaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia maakunnallisen nuorisohankkeen avulla.
- Edistetään nuorten omaehtoista toimintaa kehittäviä hankkeita.
- Autetaan yhteisöjä saamaan nuoret mukaan toimintaan esim. kansainvälisyyden tai EVS-toiminnan kautta.
- Edistetään alueen yritysten ja yhteisöjen mahdollisuuksia ja valmiuksia hyödyntää nuorille kertynyttä osaamista kansainvälistymisestä.

Sitoutuminen

- Otetaan nuoret mukaan Leaderin työryhmätoimintaan, ”nuorisotiimiin”, ja tiedottamisen kehittämiseen.

”Nuoret yrittämään –
Yhteisöt kehittämään”

Uusien ideoiden herättely
Työryhmät aistivat aikaa, Innovaatioleirit

Kokeiluhankkeet, Nuorisoleader ja Yhteisö-Leader:
Innovaatiivisuuden mahdollistaja, Pienten yhdistysten hanketoiminnan mahdollistaja, Nuorten hanketoiminnan mahdollistaja, Kokeiluhankkeilla nopeat tulokset

Tiedottamisen uudet keinot,
Sosiaalinen media, Sähköinen asiointi

Itsenäisen aseman vahvistuminen:
Asiakastytyvyyden parantaminen, Päällekäisen työn poistuminen, Byrokratian vähentäminen, Nopeus

Kansainvälisyyden tukeminen hankkeissa, EVS-nuorisovaihto

Kaaviossa 2. kuvataan Keskipiste-Leaderin kehittämisteemoja, joita strategia vie eteenpäin.

VALINTAMENETTELY

Rahoitettavien hankkeiden valinnassa on käytössä avoin valintamenettely. Jokaisen hankkeen rahoitettavuutta harkitaan tapauskohtaisesti. Kaikkien Keskipiste-Leaderin rahoittamien hankkeiden tulee täyttää jollain painopistealueella yksi tai useampi pakollinen kriteeri, lisäksi jokaisen rahoitettavan hankkeen tulee saada tietty vähimmäispistemäärä valintakriteereistä. Valintakriteerien perusteella Keskipiste-Leaderin hallitus asettaa kokouksissaan 6-9 kertaa vuodessa hakemukset järjestykseen sen mukaan, kuinka hyvin ne edistävät strategiaan kirjattuja tavoitteita ja toiminnan painopistealueita. Lisäksi hallitus voi tehdä tarkentavia linjauksia rahoitettaviin tukiin. Valintakriteerit ovat esitelty tarkemmin liitteessä 2. sekä yhdistyksen www-sivuilla.

5.2. AKTIVOINTI- JA OPPIMISSUUNNITELMA

Alueen toimijoiden aktivointi ja neuvonta ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneelle ja vaikuttavalle paikalliskehittämiselle. Uuden ohjelmakauden mahdollisuuksista tiedotetaan alueen toimijoille aktivointitilaisuuksien avulla ja osallistamalla yhteistyötahojen tilaisuuksiin. Onnistunut tiedotus ja viestintä ovat avainasemassa. Hankesuunnittelukoulutuksilla tuodaan osaamista ja saatetaan toimijoita yhteistyöhön. Keskipiste-Leaderin työryhmätyöskentely on uusi väline, jolla aktivointia voidaan tehostaa. Työryhmiä voisi olla esimerkiksi nuorisotoiminnan aktivointiin, kansainvälistymiseen, tiedottamiseen sekä lähipalveluiden kehittämiseen. Työryhmiin tulee edustajia Leader-hallituksesta, toimihenkilöistä sekä asiantuntijoita alueelta. Työryhmien avulla voidaan

nostaa kehittämisteemoja julkiseen keskusteluun sekä osallistaa ja yhdistää toimijoita.

Aktivointia kohdistetaan erilaisiin väestö- ja toimijaryhmiin. Nuoret ovat luonnollisesti yksi ydinryhmä, mutta toimia voidaan tarpeen mukaan kohdistaa esimerkiksi vanhusten hyvinvoinnin edistämiseen maaseudulla. Maahanmuuttajat voivat olla toimijana kansainvälisyyteen liittyvissä toimissa. Syrjäytymisvaarassa olevia varten tulee suunnitella omia kohdennettuja toimia.

Oppimissuunnitelmalla tarkoitetaan alueen toimijoiden osaamisen ja puutteiden tunnistamista sekä niihin vastaamista. Keskipiste-Leaderin alueella on erittäin vireää yritystoimintaa. Se on näkynyt myös myönnettyjen tukien kautta, Keskipiste-Leader on panostanut yritystukiin ja on Suomen johtava Leader-ryhmä yritystukien ohjaamisessa. Keskipiste-

Leader tukee pienyrittäjiä erityisesti innovaatiotoiminnan kehittämisessä, kansainvälistymisessä sekä verkostoitumisen edistämässä.

Yhdistysten ja yhteisöjen toiminnassa tarvitaan panostusta hankeosaamiseen ja eri rahoitusvälineiden hyödyntämiseen. Osalla toimijoista on vahva osaaminen, mutta Keskipiste-Leader pyrkii auttamaan erityisesti pieniä yhdistystoimijoita yksinkertaisten teemahankkeiden tai Yhteisö-Leader tuen kautta. Lasten ja nuorten määrä alueella on suuri, mutta "nuorisopako" alueelta on silti voimakas. Nuorison aktiivisuudella ja Nuorisoleader tuen avulla nuorille juurrutetaan mielikuvaa viihtyisästä alueesta, jonne kannattaa opiskelujen jälkeen palata asumaan.

"Nuorille juurrutetaan mielikuvaa viihtyisästä alueesta, jonne kannattaa opiskelujen jälkeen palata asumaan"

5.3. TIEDOTUS- JA YHTEISTYÖSUUNNITELMA

Medianäkyvyyden ja tiedottamisen tason nostaminen on tärkeää sekä paikallisella että alueellisella tasolla. Sosiaalisen median tehokas hyödyntäminen ja maakunnallisen tiedotusyhteistyön lisääminen on strategisesti tärkeää kaiken paikalliskehittämisen osalta. Sähköisen asioinnin mahdollisuuksia kehitetään Nuorisoleader -mallin mukaisesti. Vuoropuhe-

lua ja suoria vaikutusmahdollisuuksia lisätään sähköistä ja sosiaalista mediaa hyödyntämällä. Tärkeää on myös ajan virtausten tuomien mahdollisuuksien tiedottaminen alueen toimijoille ja asukkaille sekä esille tulleiden uusien mahdollisuuksien nostaminen tietoisuuteen ja keskusteluun alueella.

Sisäinen tiedottaminen

- Hallituksen ja toimihenkilöiden kesken
- Jäsenjulkaisut
- Leaderin ja hallinnon välinen (ELY, Mavi, MMM)

Ulkoisen tiedottaminen

- Rahoitetut hankkeet ja hanketoimijat
- Leaderin tapahtumat
- Tiedotusta Leaderin tarjoamista mahdollisuuksista
- Uusien mahdollisten hanketoimijoiden tavoittaminen tiedotuksen avulla
- Kehittäjänä toimimisesta tiedottaminen sekä tuloksista tiedottaminen
- Tavoitettavuus ja helppous lähestyä
- Työryhmätoiminnan nostamien ideoiden esittely

”Esille tulleiden uusien mahdollisuuksien nostaminen tietoisuuteen ja keskusteluun alueella”

sa yhteistyö on saumatonta ja toisiaan täydentävää niin yritystoiminnan kehittämisessä kuin aluekehittämispalveluissa. Näiden kehittämisorganisaatioiden kanssa on linjattu yhteisesti tulevan ohjelmakauden tavoitteita pienyritysten tukemisesta ja kärkitoimialojen kuten bioenergian edistämisestä.

Yhteistyössä Oulun yliopistoon kuuluvien maantieteenlaitoksen ja alueyksikön Oulun Eteläisen instituutin kanssa edistetään alueen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Kumppaneina voivat toimia myös alueen oppilaitokset toimialakohtaisesti. Esimerkiksi bioenergian kehittämisessä Haapajärven ammattiopisto on edelläkävijä ja aktiivinen toimija myös alan yritysten verkottamisessa. Pyhäjärven kaivoksen sijoittuvan hiukkasfysiikan tutkimuskeskuksen perustamiseen pyrkivän yhteiseurooppalaisen LAGUNA-hankkeen mahdollisuuksia seurataan myös aktiivisesti hankkeen edetessä. Keskipiste-Leaderilla on aktiivinen rooli myös Maaseu-

tuverkostoyksikön lanseeraaman mallin eli innovaatioteurien hyödyntämisessä maaseudun asukkaiden ja yritysten uusien ideoiden luomiseksi ja ottamiseksi käytäntöön. Keskipiste-Leader on yhtenä isäntäorganisaationa keväällä 2014 alueella järjestettävässä innovaatioteurissa. Maakunnallisilla innovaatioteureilla nostetaan uusia ideoita, mutta luodaan myös uudenlaisia yhteistyöverkostoja yrittäjien, yhdistystoimijoiden, julkisen sektorin ja muiden kehittäjätahojen toimesta. Innovaatioteurimalli pyritään ottamaan yhdeksi alueen kehittämisvälineeksi.

Alueen keskeiset järjestöt eli kylätoimijat, yrittäjäjärjestöt, MTK-yhdistykset, Maaseudun Sivustysliitto, 4H-piiri ja ProAgria ovat Keskipiste-Leaderin yhteistyökumppaneita ja yhteistyö on luontevaa ja sujuvaa. Yhteistyökumppanit ovat myös mukana maakunnallisissa maaseutuforumitoiminnassa. ELY-keskuksen kanssa asiointi ja yhteensovitus on jatkuvaa, yhteistyö on löytänyt uomansa ja toimintatavat ovat molemmin puolin selkeät. Maakunnan liiton kanssa yhteistyötä on tiivistetty päättyvän ohjelmakauden aikana ja tiedottamisen tasoa lisätty. Keskipiste-Leaderin strategian tavoitteena on hyö-

dyntää rakennerahastoja esimerkiksi vähähiilisuuden edistämiseksi ja syrjäytymistä ehkäisevissä toiminnoissa niin yritys kuin yhteisötasolla. Näillä toimilla Leader-strategia hyödyntää maakuntatason kehittämistoimintaa.

”Innovaatioteureilla nostetaan uusia ideoita”

Yhteistyö maakunnan Leader-ryhmien välillä on tiivistynyt merkittävästi yhteisesti hallinnoitavan Yhteisöhou-tomo-hankkeen myötä. Hankkeen myötävaikutuksella käynnistettiin myös Pohjois-Pohjanmaan paikallisen kehittämisen strategiatyö. Ensimmäistä kertaa tehdyllä yhteisellä strategialla luodaan pohjaa Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien entistä tiiviimmälle yhteistyölle. Maakuntatasolla yhteistyötä syvennetään entisestään vuonna 2013 tehdyn yhteisen laatutyöprosessin kokemusten perusteella. Naapuri Rieska-Leaderin kanssa yhteistyö on jokapäiväistä ja luontevaa. Keskipiste- ja Rieska-Leaderilla on ollut jo vuosia yhteisiä työntekijöitä, esimerkiksi maksatusneuvoja.

Yhteistyötä tehdään myös Suomen muiden Leader-alueiden kanssa. Kansainvälistä toimintaa ja osaamista lisätään alueella erityisesti nuorten kautta eli

edistetään nuorten liikkuvuutta ja nuoriin kohdistuvaa yhteistyötä. Kansainvälisyyttä eivät ole pelkääneet kansainväliset hankkeet vaan myös avoin ja suvaitsevainen asenne. Kansainvälistymisen kautta syntyy usein uusia ideoita oman toiminnan kehittämiseksi niin yhteisöllä kuin yrityksilläkin. Se mahdollistaa myös yritysten kehittämismahdollisuudet esimerkiksi vientiin tai matkailuun liittyen. Aina ei tarvitse lähteä kauemmas eli kotikansainvälistyminen ja erilaisten kulttuurien kohtaamiset omassa kotiympäristössä kasvattavat alueen asukkaista, erityisesti nuorista, kansainvälisesti sivistyneitä toimijoita.

Kansainvälistymisessä hyödynnetään pitkäaikaista kumppanuutta Irlannin keskipistealueen toimijoiden Westmeath Community Development Ltd:n sekä Offaly Local Development Co:n kanssa. Hyviä kokemuksia on saatu mm. kylien ja yritysten (esimerkiksi käsityöyrittäjät) välisestä yhteistyöstä sekä nuoriin kohdistuvista kehittämistoimista. Kontakteja kansainvälistä toimintaa varten löytyy myös muualta Euroopasta, esimerkiksi nuorten kehittämistoimiin liittyen Lokale Aktionsgruppe Altmühl-Wörnitz Saksasta sekä uusimpina kumppaneina Latvian keski-

pistealueen Leader-ryhmä Zied Zeme ja unkarilainen Szinergia Leader. Mielenkiintoisena uutena yhteistyömaana voisi olla Ruotsi, jossa Leader-toimintatapa otetaan käyttöön myös rakennerahastoihin. Vastaava monirahastoisuus tukisi Keskipiste-Leaderin strategisia tavoitteita yrittäjyyden edistämiseksi ja paikallisyhteisöjen kehittämisessä. Lisäksi European Voluntary Service -toimintaan osallistuminen avaa jatkuvasti uusia mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön.

Mielenkiintoinen mahdollisuus on myös keväällä 2013 alkanut opetuskumppaniyhteistyö Ruralia-Instituutin kanssa.

Keskipiste-Leader ja muutama muu Leader-yhdistys toimivat Rural Studies yliopisto-opiskelijoiden opetuskumppanina tarjoten mahdollisuuden tutustua käytännön tasolla paikalliseen maaseudun kehittämistyöhön.

”Kansainvälistä toimintaa ja osaamista lisätään alueella”

6. STRATEGIAN HALLINTO JA SEURANTA

Keskipiste-Leader ry on toiminut Leader-ryhmänä vuodesta 1996 alkaen eli kolmen EU-ohjelmakauden ajan. Toiminta on vahvistunut ja monipuolistunut vuosien varrella ja saavutetut tulokset ovat olleet erinomaisia. Leader-yhdistys on saavuttanut luotettavan ja tunnustetun aluekehittäjän aseman. Yhdistyksessä on noin 240 henkilö- ja yhteisöjäsenä, 15-hengen kolmikantainen hallitus ja 5 toimihenkilöä. Yhdistyksen toimialueen 8 kunnassa on noin 45 000 asukasta. Leader-toimisto sijaitsee Nivalassa. Alue on maantieteellisesti kohtuullisen suuri, jonka takia yhden aktiivintyötä tekevän henkilö työpiste on sijainnut Siikalatvan kunnassa. Alue on paikalliselle toiminnalle ja osallisuudelle sopiva, kun huolehditaan nykyisen tasoisesta resurssoinnista henkilöstöön.

Yhdistyksen taloudellinen ja hallinnollinen osaaminen perustuu ammattitaitoiseen ja kokeneeseen henkilöstöön sekä ulkopuoliseen tilitoimistopalveluun. Yhdistyksellä on toiminnanjohtaja, hankeneuvoja, talousvastaava sekä kaksi hanketyöntekijää. Toiminnanjohtajalla on yli 12 vuoden kokemus Keskipiste-

Leaderin toiminnasta. Lähtökohtaisesti maaseuturahaston Leader-toimintatavan kautta tulee resurssit kolmelle henkilölle ja 2-3 henkilön resurssit tulevat muiden rahoitusten kautta.

Strategian toteuttamista seurataan jatkuvasti ja vuositasolla raportoidaan saavutetut tulokset suhteessa tavoitteisiin. Seuranta tehdään sekä itsearviointina henkilöstön ja hallituksen toimesta, mutta myös ulkoisilla arvioinneilla. Ulkopuolista arviointia käytetään ohjelmakauden puolivälissä ja lopussa strategian edistymisen perusteella. Säännöllistä itsearviointia tehdään vuosittain tutustumalla tarkemmin hanke- ja rahoituskohteisiin paikanpäällä seminaari-/koulutuspäivien muodossa. Strategian painotuksia tarkastellaan arviointien perusteella ja tehdään tarvittavia muutoksia.

”Leader-yhdistys on saavuttanut luotettavan ja tunnustetun aluekehittäjän aseman”

7. STRATEGIAN RAHOITUSSUUNNITELMA

Keskipiste-Leader vahvistaa toimintaansa ja aluekehittäjän rooliaan laajentamalla toiminnan rahoitus-pohjaa. Monirahastoista Leader-toimintatapaa sovelletaan maaseuturahaston, kalatalousrahaston ja rakennerahastojen osalta. Nuoriso-Leader ja Yhteisö-Leader toteutetaan kansallisella rahoituksella. Lisäksi etsitään välineitä ja rahoitusmalleja rohkean kokeilukulttuurin mahdollistavaan toimintaan. Jos rahasto-ohjelmat eivät mahdollista kokeilukulttuurin tukemista niin siihen hankitaan kansallinen rahoitus.

Kokonaisrahoitussuunnitelma ohjelmakaudelle 2014-2020

KOKONAISKEHYS	%	€/vuosi	€/7 v.
Julkinen tuki (EU, Valtio, Kunta)	65	1 450 000	10 150 000
- kunta	20	290 000	2 030 000
Yksityinen rahoitus	35	800 000	5 600 000
YHTEENSÄ	100	2 250 000	15 750 000

Maaseuturahaston rahoitussuunnitelma yritys- ja kehittämishankkeisiin ohjelmakaudelle 2014-2020

KOKONAISKEHYS	%	€/vuosi	€/7 v.
Julkinen tuki (EU, Valtio, Kunta)	65	931 000	6 517 000
- kunta	20	186 200	1 303 400
Yksityinen rahoitus	35	500 000	3 500 000
YHTEENSÄ	100	1 431 000	10 017 000

Toimintaraha ohjelmakaudelle 2014-2020

	EU (42 %) €	Valtio (38 %) €	Kunta (20 %) €	Julkinen yht. €	Julkinen % (max 25 %)*
Toimintakustannukset	385 140	348 460	183 400	917 000	11
Aktivointi ja toiminnan edistäminen	257 040	232 560	122 400	612 000	8
Toimintaraha yhteensä	642 180	581 020	305 800	1 529 000	19

* toimintarahana %-osuus maaseuturahaston kokonaisrahoituskehiksestä

Arvio rahoituksen jakautumisesta Keskipiste-Leaderin strategian painopisteiden mukaan

Painopiste	%
Yrittäjyyden edistäminen	30
Paikallisyhteisöt ja lähidemokratia	40
Nuoret voimavarana	30

Alueen kunnat ovat sitoutuneet strategian mukaiseen 20 % julkisen tuen rahoitusosuuteen vuosittaisella kerta-suoritusperiaatteella. Aktivointityöhön ja hallintoon kohdistuvan Toimintarahana osuus on 25 % julkisista kokonaiskustannuksista.

”Etsitään välineitä ja rahoitusmalleja rohkean kokeilukulttuurin mahdollistavaan toimintaan”

LIITE 1. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien yhteistyösopimus maaseuturahaston toimintaan liittyvästä työnjaosta

YHTEISTYÖSOPIMUS

Tämä sopimus on Pohjois-Pohjanmaalla toimivien Leader-ryhmien ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen välinen sopimus yhteistyöstä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 hanke- ja yritystukien rahoituksesta. Sopimusosapuolet ovat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Koillismaan Leader ry, Oulun Seudun Leader ry, Nouseva Rannikkoseutu ry, Rieska-Leader ry ja Keskipiste-Leader ry.

Aluemäärittäminen

Manner-Suomen maaseutuohjelman alueeseen kuuluu koko Pohjois-Pohjanmaan maakunta, lukuun ottamatta Oulun kaupungin keskusta-alueita (kartta liitteenä). Pohjois-Pohjanmaan maakunnan ulkopuolelta Rieska-Leader ry:n toiminta-alueeseen kuuluu Kannuksen kaupunki ja Koillismaan Leader ry:hyn Posion kunta.

Yhteensovituksen käytännöt

Leader-ryhmät ja ELY-keskus kokoontuvat säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa vuodessa. Näissä yhteisissä YjaH-pöydän kokouksissa käsitellään vireillä olevia hankkeita, hankkeiden yhteensovitusta, yhteisiä toimintaprosesseja ja toiminnan laadun kehittämistä. Yksittäisten hankkeiden valmistelussa Leader-ryhmät ja ELY-keskus keskustelevat tarvittaessa tapauskohtaisesti, kumman rahoitettavaksi yksittäinen hankehakemus sopii. Leader – ryhmien hallitukset tekevät omia rahoituslinjauksiaan ja nämä voivat olla keskenään poikkeavia. Linjaukset yhteensovitetaan. Tarvittaessa järjestetään myös kahdenkeskeisiä tapaamisia Leader-ryhmien ja ELY-keskuksen välillä, esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdytyksessä.

Yritystuet

ELY-keskuksessa pääpaino maaseuturahaston varojen sitomisessa on 2-10 htv:n maaseudun raaka-aineita ja voimavaroja hyödyntävissä sekä maaseudun palvelutoimintaa edistävissä, pääasiassa taajama-alueiden ulkopuolisissa yrityksissä ja pk-elin- tarvikeyrityksissä (elin- tarvikeyritykset voivat sijaita myös taajamissa). ELY-keskus rahoittaa perustamistukea ensisijaisesti hankkeisiin, joihin oletetaan kohdistuvan huomattavia investointeja.

Leader-ryhmien yritystuet kohdistuvat pääsääntöisesti 1-2 htv:n yrityksiin. Pääpaino yritystuissa on pienten ja aloittavien yritysten tukemisessa. Yritystoiminnan tukemisessa Leader-ryhmät kannustavat yrityksiä verkostoitumaan ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja.

Kehittämishankkeet

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoittaa pääsääntöisesti toteutusalueeltaan seutukuntaa laajempia tai koko maakunnan kattavia kehittämishankkeita tai ylitaajamallisia hankkeita. ELY-keskuksesta voidaan rahoittaa myös kohdealueeltaan rajattuja, kustannusarvioltaan merkittäviä kehittämishankkeita ja investointeja, mikäli ne ovat erityisen merkittäviä maaseudun kehittämisen kannalta.

Leader-ryhmät rahoittavat pääsääntöisesti kylä-, kunta- ja seudullisia hankkeita sekä pienempiä yleishyödyllisiä investointihankkeita. Leader-ryhmien tukemissa hankkeissa korostuvat Leader-toiminnan periaatteet, jotka on määritelty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa. Uudenlaisten, kokeilevien ja vaikeasti ennustettavien toimintatapojen käyttöä edistetään Leader- hankkeilla.

Viestinnän yhteensovitus

ELY-keskuksen tiedotuksen pääpaino on maakunnallisessa ohjelmatiedotuksessa. ELY-keskuksen viestintä suunnataan maakunnallisiin ja alueellisiin kehittämisorganisaatioihin sekä maataloihin. Leader –ryhmien viestintä kohdistuu maaseudun asukkaisiin, pieniin paikallisiin yrityksiin ja yhdistyksiin. Mahdolliset tiedotushankkeet huomioivat tasapuolisesti kaikkien rahoittajien tiedotustarpeita.

Sopimuksen voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan, kun kaikki osapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopimus on tehty kuutena samansisältöisenä kappaleena, yksi kullekin osapuolelle.

Oulussa 12.1.2015

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Koillismaan Leader ry

Oulun Seudun Leader ry

Nouseva Rannikkoseutu ry

Rieska-Leader ry

Keskipiste-Leader ry

LIITE 2. Keskipiste-Leader ry:n valintakriteerit 2014-2020

Rahoitettavien hankkeiden valinnassa on käytössä avoin valintamenettely. Jokaisen hankkeen rahoitettavuutta harkitaan tapauskohtaisesti. Perusedellytys hankerahoitukselle on, että hakija ja hankeasiakirjat täyttävät lainsäädännön yleiset vaatimukset.

Kaikkien Keskipiste-Leaderin rahoittamien hankkeiden tulee täyttää jollain painopistealueella yksi tai useampi pakollinen kriteeri, lisäksi jokaisen rahoitettavan hankkeen tulee saada vähintään 7 pistettä valintakriteereistä. Valintakriteerien perusteella Keskipiste-Leaderin hallitus asettaa hakemukset järjestykseen sen mukaan, kuinka hyvin ne edistävät strategiaan kirjattuja tavoitteita ja toiminnan painopistealueita. Lisäksi hallitus voi tehdä tarkentavia linjauksia rahoitettaviin tukiin.

Painopisteiden mukaiset pakolliset kriteerit:

1. Yrittäjyyden edistäminen

- tukee uuden yrityksen tai uuden liiketoiminnan syntymistä
- parantaa yrityksen kilpailukykyä, kannattavuutta, tuottavuutta tai toiminnan laatua
- kehittää yhteisöjen liiketoimintaa
- edistää nuorten yritteliäisyyttä

2. Paikallisyhteisöt ja lähidemokratia

- edistää alueen asukkaiden elämänlaatua ja sosiaalista pääomaa
- edistää kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksia alueella
- edistää alueen lähituotteiden jalostamista ja tuotekehittelyä

3. Nuoret voimavarana

- edistää nuorten osallistumista ja sitoutumista kehittämistyöhön
- edistää nuorten omaehtoista toimintaa
- edistää nuorten toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksia
- edistää nuorten viihtymistä alueella

Valintakriteerit:

Jokaisen rahoitettavan hankkeen tulee saada vähintään 7 pistettä, maksimipistemäärä 22.

• Edistää työllisyyttä välittömästi tai välillisesti	0-3
• Tukee kokonaan uudentyypisen liiketoiminnan syntymistä	0-3
• Edistää alueen vetovoimaa	0-3
• Parantaa alueella toimivien palvelujen saatavuutta	0-3
• Kokeilee tai edistää rohkeasti uusia toimintamalleja tai palveluja tai tuotteita	0-3
• Edistää yhteistyötä ja verkostoitumista	0-3
• Edistää paikallisia bioenergiaratkaisuja	0-1
• Hyödyntää kestäväällä tavalla alueen luonnonvaroja	0-1
• Lisää kansainvälisyyttä alueella	0-1
• Toimintamalli on siirrettävissä muiden toimijoiden käyttöön	0-1

Lisäksi kansainvälisten hankkeiden tulee täyttää vähintään yksi seuraavista kriteereistä:

- Toimintaa rakennetaan uusille yhteistyöalueille
- Toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan uusilla teemoilla
- Toiminnalla edistetään tuotteiden tai palveluiden saatavuutta kansainvälisillä markkinoilla
- Toiminnalla saadaan sellaista lisäarvoa, mitä ei ainoastaan paikallisilla toimilla voitaisi saavuttaa

LIITE 3. Keskipiste-Leader ry:n viestintäsunnitelma

KOHDERYHMÄ	VIESTI	VÄLINE	AJOITUS	TOTEUTUSVASTUU	BUDJETTI (aikaa/rahaa)	SEURANTA
ALUEEN ASUKKAAT TULEVAT ASIAKKAAT	Toimintaryhmätyö alkaa, jatkuu, päättyy Rahoitusta maaseudun kehittämishankkeisiin Aikaansaannoksemme!	Suorat kontaktit Tilaisuudet Tiedotteet Lehtijutut, radiojutut Nettisivut, Facebook	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt Hallituksenjäsenet	Aikaa Estekulut Puhelinkulut	Osallistujalistat Lehtijutut
HANKKEIDEN SUUNNITTELIJAT HANKKEIDEN TOTEUTTAJAT	Rahoitusta maaseudun kehittä- mishankkeisiin Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty! Hyvin tehty on puoliksi maksatettu!	Suorat kontaktit Koulutustilaisuudet Ohjausryhmät Erityisohjeistus Sähköposti Nettisivut, Facebook	Hankkeen elinkaaren mukaan Hankkeen tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Kopiokulut Puhelinkulut	Seurantaraportin palautteet
HALLITUKSEN JÄSENET	Tervetuloa kokoukseen! Vaikututtaa ja tiedottakaa edelleen! Osallistu koulutukseen/ tilaisuuteen	Suora kontakti Koulutustilaisuudet, seminaarit Kokouksut, extranet Leader-toimiston tiedotteet Sähköpostit	Ennen kokouksia Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Puhelinkulut Koulutuskulut	Sisäisen seurannan palaute Kokouspöytäkirjat ja muistiot
YHDISTYKSEN JÄSENET	Tervetuloa vuosikokoukseen! Tuloksia tiedossa!	Jäsentiedote, kokouksut Tiedotteet, lehtijutut Paikallislehdet Kokousilmoitukset	Ennen kokousta Hallituksen kokous- tiedote kokousten jälkeen Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Kopiokulut Ilmoituskulut Kokouksulut	Lehtijutut Kokouspöytäkirjat
MUUT TOIMINTARYHMÄT	Järjestetäänkö yhteistä koulutusta? Tiedotetaan porukassa? Vaikutetaan yhdessä? Mitä opittavaa meillä on toisiltamme?	Suorat kontaktit Sähköposti Tiedotteet Yhteisiintymiset Yhteiset koulutustilaisuudet Opintomatkat	Tarpeen mukaan Jatkuvaa	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Puhelinkulut Matkakulut Esite/painatuskulut Koulutustilaisuudet	Lehtijutut Yhteiset oppaat / tiedotteet
MMM	Kovat faktat	Kirjallinen aineisto Henkilökohtaiset kontaktit Raportit Sähköposti	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Kopiokulut Puhelinkulut	Toimitetut asiakirjat

KOHDERYHMÄ	VIESTI	VÄLINE	AJOITUS	TOTEUTUSVASTUU	BUDJETTI (aikaa/rahaa)	SEURANTA
VERKOSTOYKSIKKÖ	Tuloksia tiedossa! Etsitkö tiedon puolestani?	Kirjallinen aineisto Henkilökohtaiset kontaktit Raportit Sähköposti	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Puhelinkulut	Lehtijutut Nettisivut
ELY-KESKUS	Tuloksia tiedossa! Hanke- ja maksatusvalmistelu Etsitkö tiedon puolestani? Tiedotetaan porukassa? Koulutetaan yhdessä?	Kirjallinen aineisto Henkilökohtaiset kontaktit Raportit Sähköposti Y&H-pöytä	Jatkuvaa	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Kopiokulut Puhelinkulut Matkakulut	Toimitetut asiakirjat Toimintakertomus Yhteiset oppaat / tiedotteet
PP-LIITTO	Tuloksia tiedossa!	EU-ohjelmien valmisteluun osallistuminen Henkilökohtaiset kontaktit Seminaarit	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Kopiokulut Puhelinkulut	Toimintakertomus
SEUTUKUNNAT KUNNAT	Tuloksia tiedossa! Etsitkö tiedon puolestani? Tiedotetaan porukassa? Koulutetaan yhdessä?	Kirjallinen aineisto EU-ohjelmien valmisteluun osallistuminen Henkilökohtaiset kontaktit Raportit Sähköposti	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt Hallituksen jäsenet	Aikaa Kopiokulut Puhelinkulut	Toimintakertomus
KANSANEDUSTAJAT KUNNALLIS- POLIITIKOT PÄÄTTÄJÄT	Tuloksia tiedossa! Isoja ongelmia!	Henkilökohtaiset kontaktit Turkimukset	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt Puheenjohtaja Hallituksen jäsenet	Aikaa Matkat Puhelinkulut	Päätökset Eduskuntakyselyn tulokset
PAIKALLISMEDIA VALTAKUNNAN MEDIAT	Tuloksia tiedossa!	Tiedotteet Mediatilaisuudet Sähköpostit Henkilökohtaiset kontaktit	Tarpeen mukaan Hallituksen kokous- tiedote heti kokouksen jälkeen	Leader-toimisto toimihenkilöt Hankkeet ja hankkeenvetäjät	Tiedotustilaisuus Aikaa Puhelinkulut Kokouksulut	Lehtijutut Radiojutut
KV-KUMPPANIT	Kansainvälisyys kiinnostaa! Mitä opittavaa toisiltamme? Yhteiset hankkeet	Suorat kontaktit, opintomatkat Tiedotteet Seminaarit	Tarpeen mukaan	Leader-toimisto toimihenkilöt	Aikaa Puhelinkulut Matkakulut	Lehtijutut Seminaarijulkaisut Raportit Uudet hankkeet

LEADER

Keskipiste

KESKIPISTE-LEADERIN TOIMISTO

Pajatie 5, 85500 Nivala
info@keskipisteleader.fi

www.keskipisteleader.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

